

14 października 1773 r. powstała Komisja Edukacji Narodowej

Był to centralny organ władzy oświatowej, zależny tylko od króla i sejmu, powołany w Rzeczypospolitej Obojga Narodów przez Sejm Rozbiorowy 14 października 1773 na wniosek króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, za zgodą ambasadora rosyjskiego Ottona Magnusa von Stackelberga.

Komisja Edukacji Narodowej była zarazem pierwszą w Polsce jak i w całej Europie władzą oświatową o charakterze współczesnego ministerstwa oświaty publicznej.

Została powołana głównie dlatego, że do 1773 edukacja podstawowa i średnia były w Rzeczypospolitej organizowane przez zakon jezuitów. Taki system edukacji nakierowany był przede wszystkim na kształcenie w zakresie teologii katolickiej przy pomocy łaciny, przy czym inne przedmioty były traktowane jako uboczne i podrzędne. System ten cechował swoisty konserwatyzm i nietolerancja wobec niekatolików, a jednocześnie oderwanie od realnych potrzeb edukacyjnych. W rezultacie po skończeniu szkół jezuickich 'trzeba było w krótkim choć po części nadgradzać, co się w przeciągu strawionych lat opóźniło'. W 1773 zakon jezuitów został rozwiązany przez papieża Klemensa XIV, co w Polsce groziło upadkiem edukacji, ale też dało impuls do głębokich reform szkolnictwa.

Działalność Komisji jest trudna do przecenienia w historii Polski. Kilkudziesięciotysięczna kadra nauczycielska wychowana przez Komisję kontynuowała działalność w jej duchu jeszcze długo po utracie przez Rzeczpospolitą niepodległości wychowując kolejne pokolenia nowoczesnie wykształconej młodzieży, dzięki której w ogóle przetrwała polska kultura i język.

Niektóre podręczniki (np. podręcznik do chemii Jędrzeja Śniadeckiego) były w użyciu jeszcze u zarania II Rzeczypospolitej, a z podręczników gramatyki i historii wydanych przez Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych uczyli się praktycznie wszyscy najwybitniejsi pisarze i poeci XIX w. - od Adama Mickiewicza po Bolesława Prusa.

*

Więcej na Wikipedii.

i

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie.